

FOREIGN LANGUAGES – SOCIAL PERSPECTIVES IN THE GLOBALIZATION ERA

Maria-Camelia Dicu¹⁶²,
Facultatea de Relatii Internaionale,
Drept si Stiinte Administrative

ABSTRACT

THE PRESENT PAPER DEALS WITH THE FOREIGN LANGUAGES IN THE GLOBALIZATION ERA. IN THE INTRODUCTION I PRESENT THE APPROACH TO THE SUBJECT MATTER AND IN THIS SENSE I UTILIZED EMERSON'S QUOTATION ON THE SCIENTIST WORK IN DOING RESEARCH. IN THE SECOND SECTION I HAVE DEALT WITH DEFINITIONS OF GLOBALIZATION. IN THE THIRD SECTION I DEALT WITH THE LINGUISTIC CONSEQUENCES IN THE GLOBALIZATION ERA IN SHOWING THAT POWER IN THE WORLD HAS TO DO WITH LANGUAGES IN THAT THE SPECIALIST SHOW THAT ENGLISH MIGHT NOT BE THE LINGUA FRANCA ANY MORE. YET NOTHING IS CERTAIN.

1. Introducere

Ralph Waldo Emerson¹⁶³ susține că ”oamenii de știință descoperă faptele dincolo de aparențe” printr- o observație atentă, prin catalogarea obscurului și nebuloaselor minții umane”. ”Omul de știință trebuie să se bazeze numai pe puterile proprii și să fie egocentrist. El este ochiul și inima lumii”. ”Lumea este a celui care poate vedea dincolo de pretențiile ei”¹⁶⁴. Mai departe, Mott parafrazează că globalizarea a fost ochiul și inima lumii de când Aristotel le-a concentrat în jurul unei ”vieți bune”. Din moment ce scopul suprem atât pentru omenire în general, cât și pentru fiecare individ în parte, este ”viața bună”, sintagma a devenit sinonimă cu globalizarea.

¹⁶² mariacamelia820@yahoo.ro

¹⁶³ Eseist american (1803-1882), leader al mișcării transcendentaliste (mișcare religioasă și filosofică din SUA, apărută ca protest împotriva stării culturii și societății, 1820-1830), exponent al individualismului (atitudine morală și filozofie politică, care promovează îndeplinirea scopurilor și dorințelor individuale, susține că interesele individuale trebuie să prevaleze celor ale societății și grupului social).

¹⁶⁴ Ralph Waldo Emerson citat de William H. Mott IV in *Introduction to Globalization: People, Perspectives and Progress*, Praeger, Wesport, 2004, p.vii

Thomas Aquinas^{165/ 166} prezumează că adevărul conține multe straturi, multe fațete pe care ființele umane le pot descoperi în multe feluri și în multe locuri.

Ibn Khaldun^{167/ 168} recunoaște că fiecare dintre aceste moduri, de aflare a adevărului, fie el religios, speculativ, prin observație, înțelegere, logică, rațiune și altele, reprezintă câte o fațetă. Înțelegerea tuturor acestor fațete dintr-o perspectivă globală, multidimensională conține spiritul învățatului de tip emersonian. Perspectiva globală demască/ descoperă o înțelegere a civilizației umane și globalizării care a însoțit/ a adus umanitatea din trecut, în prezent continuând apoi în viitor.

Introducerea reprezintă demersul pe care dorim să-l întreprindem fără a aspira la titlul de om de știință sau învățat de tip emersonian. Cert este că dorim să examinăm mai multe fațete ale globalizării și astfel să avem un tablou asupra problemei care ne interesează - limbile străine în contextul educației și apoi în contextul/ tabloul cuprinzător al globalizării. Cu alte cuvinte, în acest capitol ne vom ocupa de locul pe care îl ocupă limbile străine ca și coordonată a educației în era globalizării. Pentru aceasta, vom examina mai întâi câteva definiții date acestui fenomen, concept, proces, cum l-au definit specialiștii în economie sau politică.

2 Așadar, ce este globalizarea?

Dr. Nayef R.F. Al-Rodhan, specialist în geostrategie și directorul programului *Implicații geopolitice ale globalizării și securitate transnațională* de la Centrul pentru Politică de Securitate, Geneva și ambasadorul Gerard Stoudmann, directorul Centrului pentru Politica de Securitate, Geneva s-au ocupat într-un studiu amplu să găsească definiții care surprind complexul fenomen. În introducerea articolului, cei doi autori subliniază că globalizarea nu este un simplu concept ce poate fi definit și cuprins într-o anumită perioadă de timp; nici un proces cu un început clar și un sfârșit. În plus, nu poate fi lămurit cu certitudine și nu se poate aplica tuturor oamenilor și situațiilor. Globalizarea înseamnă în primul rând implicare economică; transferul politicilor dincolo de granițe; transmiterea cunoștințelor; stabilitate culturală; ”multiplicarea, relațiile și discursuri ale puterii, este un proces global, un concept global, o revoluție globală; este o stabilire a pieței globale liberă de control sociopolitic.”¹⁶⁹

Globalizarea cuprinde aceste lucruri în totalitatea lor. Este un concept care a fost definit în diverse moduri de-a lungul anilor cu unele conotații care se referă la progres, dezvoltare și stabilitate, integrare și cooperare, iar altele se referă la regres, colonialism și destabilizare.

Dar să examinăm doar câteva dintre cele 214 definiții găsite de cei doi. Nu a existat un anumit criteriu care a stat la baza alegerii unei definiții, alegerea a fost aleatorie, definițiile fiind mai noi și mai vechi.

¹⁶⁵ Preot italian dominican (1225-1274), filosof cu o imensă influență asupra filosofiei occidentale, teolog în tradiția scolasticismului, cunoscut ca Doctor Angelicus.

¹⁶⁶ Ibidem

¹⁶⁷ Unul dintre părinții fondatori ai istoriografiei moderne, sociologiei, economiei, (1332-1406) de origine arabă-musulmană, pe care erudiții vestici l-au recunoscut ca fiind unul dintre cei mai mari filosofi proveniți din lumea musulmană, cunoscut pentru *Prolegomena*, apreciată de erudiții sec. 19 și cu influență considerabilă asupra istoricilor otomani ai sec. 17, care s-au bazat pe teoriile lui în opera despre Imperiul Otoman.

¹⁶⁸ Idem, p.viii

¹⁶⁹ P.V.Nikitin and J.E.Elliott, *Freedom and the Market (An Analysis of the Anti-globalization Movement from the Perspective of the Theoretical Foundations of the Evaluation of the Dynamics of Capitalism* by Polanyi Hayek and Keynes citat de autorii articolului, p.3.

1. ”globalizarea reprezintă triumful economiei lumii capitaliste legată de o diviziune globală a muncii”.¹⁷⁰

Privită cu ochii unui nespecialist în economie, economia mondială arată așa cum este descrisă de definiția în sine: o economie capitalistă cu toate atributele economiei de piață (conurență, profit, jocuri de culise pentru deținerea puterii economice).

2. ”toate procesele prin care popoarele lumii sunt cuprinse într-o societate unică mondială”.¹⁷¹
Aici am putea spune că evenimente sociale, politice sau economice care se petrec într-o parte a lumii, afectează, mai mult sau mai puțin și restul lumii.
3. ”Punctul critic este că ambele fațete ale procesului cultural global sunt produse ale competiției reciproce infinit de variată dintre asemănări și diferențe pe scena caracterizată de modificări radicale între diferite feluri de fluxuri globale și peisaje nesigure create în și prin aceste modificări”.¹⁷²

Această definiție reprezintă o transpunere metaforizată a proceselor și fenomenelor care se petrec astăzi sub denumirea generică de globalizare.

4. ”este înțeleasă ca un fenomen prin care piețele și producția din diferite țări devin din ce în ce mai interdependente datorită dinamicii schimbului de bunuri și servicii și fluxurile de capital și tehnologie”.¹⁷³

Definiția aceasta surprinde foarte bine faptul că multe produse sunt ”made in China” sub licență, datorită costului foarte mic al forței de muncă, ca mai apoi să fie vândute în întreaga lume de către cei care dețin licența. Nu este singurul exemplu de acest fel. Chiar România este căutată pentru același motiv. Din pură întâmplare, mi-a căzut în mână ziarul ”Financiarul” și suplimentul său Business Magazin¹⁷⁴. Mi-a atras atenția cover-story-ul ”Valea pantalonilor”. Am deschis revista la acest articol și am descoperit că România însăși reprezintă raiul forței de muncă ieftine, ba mai mult, articolele confecționate aici, nici măcar nu poartă marca ”Made in Romania”. Este vorba despre un producător de origine germană care deține 4 fabrici de pantaloni localizate în Carpați, mai precis județul Covasna. Producătorul lucrează pantaloni pentru brand-uri de renume ca Hugo Boss și Armani care apoi sunt vândute în lumea întreagă, iar eticheta nu specifică faptul că sunt produse în România, care comentează autorul articolului ar însemna un lucru negativ. Producătorul avusese o fabrică în Germania, pe care o închisese pentru că mâna de lucru era prea scumpă. Autorul articolului comentează din nou că o pereche de pantaloni costă 250 de euro, cam cât salariul mediu al unui muncitor dintr-o fabrică de confecții.

5. ”Procesul globalizării sugerează simultan două imagini ale culturii. Prima imagine cuprinde extinderea unei culturi în afara ei, până la limită – globul. Culturi eterogene sunt încorporate și integrate în cultura dominantă care în cele din urmă acoperă întreaga lume.

¹⁷⁰ Immanuel Wallerstein, *The Modern World System: Capitalist Agriculture and the Origin of the European World-Economy in the Sixteenth Century*, New York, Academic Press, 1974, citat de autorii articolului, p.9.

¹⁷¹ Martin Albrow, *Introduction* in M. Albrow and E. King (eds), *Globalization, Knowledge and Society*, London, Sage, 1990, citat de autori, p. 9.

¹⁷² Arjun Appadurai, *Disjuncture and Difference in the Global Economy*, in M. Featherstone (ed.), *Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity*, London, Sage, 1990, citat de autori, p. 9.

¹⁷³ OECD, *Intra-Firm-Trade*, Paris: OECD, 1993, citat de autori, p.9.

¹⁷⁴ Business Magazin, Nr 429, 24-30 iunie, pp. 16-23

Cea de-a doua imagine arată compresia culturilor. Lucruri care odinioară erau separate, acum se află în contact și în relație de juxtapunere.”¹⁷⁵

6. ”Lumea devine un mall global, în care ideile și produsele sunt disponibile pretutindeni și în același timp”.¹⁷⁶
7. ”Globalizarea este ceea ce noi în lumea a treia am denumit, secole de-a rândul, colonizare”.¹⁷⁷

Cea mai sugestivă mi se pare însă următoarea definiție prin aceea că surprinde exact ce se ascunde în spatele vorbelor frumoase.

8. ”globalizarea nu reprezintă productivitatea forțelor reale ale pieței și tehnologiei, ci mai degrabă aportul sub forma edificiului retoric și de discurs, practici și ideologii, pe care anumite grupuri le impun asupra altora din motive politice și economice”.¹⁷⁸
9. Richard L. Harris¹⁷⁹ găsește următoarea definiție ”Globalizarea se referă în general la integrarea umanității în context mondial și la compresia dimensiunilor temporale și spațiale a interacțiunii umane de pe întreaga planetă. A agravat majoritatea problemelor cronice la nivel de regiune, cum ar fi un grad pronunțat al exploatării economice și inegalitatea care au caracterizat America Latină de când a ajuns sub dominația coloniștilor europeni, în secolul al XVI-lea”.
10. Definiția care urmează și care aparține lui Paul Hirst și Grahame Thompson¹⁸⁰ exprimă o realitate cutremurătoare despre globalizare ”un mit pentru o lume plină de iluzii”, o realitate a societății secolului al XXI-lea, care cu toate cuceririle științei și tehnice de până acum, se află într-un impas; impasul de a nu mai ști ce să inventeze ca să repare răul major care s-a făcut. ”Globalizarea este un mit pentru o lume plină de iluzii, dar ne și jefuiește de speranțe. Piețele globale sunt dominante și nu se confruntă cu nici o amenințare din partea vreunui proiect politic viabil, pentru că se crede că atât democrația socială cât și socialismul blocului sovietic sunt încheiate”.
11. ”proces în care producția și structurile financiare ale tuturor țărilor sunt conectate printr-un număr de tranzacții transfrontaliere pentru a crea o diviziune internațională a muncii în care creația avuției naționale ajunge să fie din ce în ce mai dependentă de agenți economici din alte țări și ultima etapă a integrării europene unde o asemenea dependență a ajuns la limita spațială”. Paul Bairoch și Kozul-Wright¹⁸¹ surprind procesul în detalii specializate ale economiștilor și subliniază fațetele ascunse în discursuri meșteșugite.

¹⁷⁵ Mike Featherstone, *Undoing Culture, Globalization, Postmodernism and Identity*, London, Sage, 1995, citat de autori, p.10.

¹⁷⁶ Rosabeth Moss Kanter, *World Class. Thriving Locally in the Global Economy*, New York, Simon and Schuster, 1995, citat de autori, p.10.

¹⁷⁷ Martin Khorr, *The Globalization of World Politics*, in J. Baylis and S. Smith (eds.) ”The Globalization of World Politics”, *An Introduction to International Relations*, New York, Oxford University Press, 1999, citat de autori, p.10

¹⁷⁸ C. Walck and D. Bilimoria, *Editorial: Challenging Globalization Discourse, Journal of Organizational Change Management*, Vol.8, No. 4, 1995, cited by the authors on p. 10

¹⁷⁹ Richard L. Harris, *The Global Context of Contemporary Latin America*, in S. Halebsky and R. L. Harris (eds.), *Capital Power and Inequality in Latin America*, Boulder, Westview Press, 1995, citat de autori, p.11.

¹⁸⁰ Paul Hirst and Grahame Thompson, *Globalization in Question, The International Economy and the Possibilities of Governance*, Cambridge Polity Press, 1996, citat de autori, p.11.

¹⁸¹ Paul Bairoch and Kozul-Wright, *Globalization Myth: Some Historical Reflections on Integration, Industrialization and Growth in the World Economy*, Discussion Paper 113, Genva: UNCTAD, March 1996, citat de autori, p. 11.

12. La toate aceste definiții aș adăuga-o pe cea a profesorului Adrian Gorun¹⁸², care încununează toate celelalte definiții și denumeste fenomenul cu o sintagmă ”teoria fantomă a globalizării”, tocmai pentru a surprinde faptul că totul se ascunde sub vorbe mari, discursuri politice meșteșugit aduse din condei pentru a deghiza, de fapt, lupta pentru supremație politică și economică, lupta pentru putere. Vă redăm mai jos citatul respectiv:

*Globalizarea este, în egală măsură, adulată și contestată. Susținătorii globalizării o consideră inerent dezirabilă și universal-inevitabilă văzând în ea matricea/ modelul/ etalonul și idealul de urmărit pentru anularea decalajelor și clivajelor, atenuarea sărăciei, evitarea conflictelor etc. Adică, spre un mod de viață dezirabil, oriunde pe glob. Așadar, globalizarea este panaceul universal al problemelor. Pot spune că asemenea idei compun teoria fantomă a globalizării.*¹⁸³

În lumina definițiile de mai sus, dar mai ales a cărții profesorului universitar doctor, Adrian Gorun, tragem concluzia că, în ciuda dezideratelor, de fapt, globalizarea reușește să adâncească decalajele și clivajele, sărăcia și toate celelate fenomene la care globalizarea constituia, numai aparent, un remediu. Așa cum subliniază domnia sa, profesorul Gorun: ”De la prezentarea ei inerent dezirabilă și inerent inevitabilă, la susținerea că globalizarea este inerent indezirabilă, dar inevitabilă sau mai mult, inerent indezirabilă și inerent imposibilă”¹⁸⁴.

3 Consecințe lingvistice în era globalizării

Scopul nostru, însă, nu este cel de a sublinia atributele globalizării, ci acela de a observa contribuie limbile străine la dezvoltarea socială, la dezvoltarea durabilă, la dezvoltarea pleneră a omului și a societății în care trăiește și muncește, ”a vieții bune” despre care vorbea Aristotel; mai mult am dori să examinăm locul și rolul limbilor străine în contextul globalizării.

Globalizarea include/ cuprinde, în mod inevitabil, cultura. Cultura este un model de viață transmis din generație în generație; un complex autonom de tradiții cumulative, interdependente la care se adaugă un set de valori normative – religie, ideologii, etică - și câteva simboluri sau idoli, completează noțiunea comună de cultură¹⁸⁵. Sau, cultura se referă la un model de semnificații exprimate în simboluri transmise istoric, prin care oamenii comunică, se perpetuează, își dezvoltă cunoașterea despre și atitudinea privind viața¹⁸⁶. O componentă primară a ”vieții bune” a lui Aristotel, un sens comun al unei semnificații este nucleul fiecărei culturi și fundamentul credințelor și valorilor cu care membrii săi își justifică modul de viață. Mott face distincția între cultură și civilizație, explicând că civilizația este categoria generală care cuprinde instituții și cultura, cultura fiind un aspect particular. Cultura este o moștenire istorică, un context al civilizației și un model/ set de valori care concentrează o multitudine de forțe în semnificații, identități, conștiință, atât pentru societate, cât și pentru indivizi. Globalizarea reprezintă o amenințare pentru cultură și stat. Spre deosebire de cultura statică/ stabilă care celebrează echilibrul și fundaentările pe trecutul glorios, globalizarea poartă cu sine propria cultură, orientată spre un viitor dinamic. Globalizarea

¹⁸² Adrian Gorun, *II.1. Teoria fantomă a globalizării în Dezvoltarea socială și globalizarea*, Editura ”Academica Brâncuși”, Tg-Jiu, 2012, p.18.

¹⁸³ ibidem

¹⁸⁴ idem, p.25

¹⁸⁵ William H. Mott IV, *Cultural Globalization* in *Globalization: People, Perspectives and Progress*, Praeger, Westport, 2004, p.173

¹⁸⁶ ibidem

transformă alianțele tradiționale dintre culturi și economii politice în forme dialectice, sincretice care se contopesc și transformă culturile în moduri imprevizibile. Fiecare generație culturală examinează riscurile și recompensele la care este expusă globalizarea – izolare, defensivă, convergență sau cosmografie în contextul propriului timp și circumstanțe.

Dar ce a însemnat globalizarea pentru limbile străine?

A însemnat o evoluție a limbilor străine dintr-o perspectivă interdisciplinară. Și în ultima vreme, studiul limbilor străine a cunoscut o dezvoltare fără precedent din perspective teoretice. Se poate spune că, European Science Foundations Network on Code Switching¹⁸⁷ a avut un rol însemnat spre sfârșitul anilor '80-'90, coordonator Georges Lüdi. ”Arena” cercetării în domeniul limbilor străine s-a diversificat incluzând țările emigrante mai degrabă decât imigrante în Europa, dar și fostele colonii din Africa.

Efectele lingvistice ale globalizării și migrația sporită au conferit o și mai mare amploare activității de cercetare asupra limbilor străine. Pe scurt, contactul lingvistic este pluridimensional, multidisciplinar, în care legăturile dintre oameni dețin cheia față de înțelegerea modului în care și a motivului pentru care, oamenii folosesc o altă/ alte limbi străine decât cea maternă. Acestea includ interrelațiile dintre lingvistica culturală; între tipologie și utilizarea limbii; între micro- și macro-dimensiuni; între variație și schimbare; între sincronie și diacronie; dintre lingvistică, sociologie, demografie și politică. La urma urmei, contactul lingvistic înseamnă rezultatul oamenilor în contact și al comunităților de oameni (aparținând diferitelor culturi) în contact.

Abordările contactului lingvistic cuprinde 4 aspecte/ funcții importante ale limbii:

1. Cel mai important mijloc de comunicare;
2. O modalitate prin care oamenii se pot identifica pe ei înșiși și pe alții;
3. Un mijloc de dezvoltare cognitivă și conceptuală;
4. Un instrument de acțiune.

Comportamentul lingvistic în raport cu limbile în contact reprezintă o exprimare a identităților multiple. Constituie, de asemenea, satisfacerea unei nevoi de a comunica și acționa în anumite situații și urmărește înțelegerea unei limbi ca și resursă. Reprezintă îndeplinirea dihotomiei de nevoie și voință:

1. Definiții, informații asupra trecutului/ istoriei imigranților;
2. Schimbări în ceea ce privește limbile imigrante în contact cu limba engleză;
3. Aspecte structurale ale contactului lingvistic;
4. Structuri actuale ale schimbării/ comutării limbilor/ limbii;
5. Factori tipologici care facilitează comutarea dintre limbi;
6. Precieri asupra acestor probleme lingvistice din punct de vedere psiholingvistic;
7. Fenomene privind contactul lingvistic, relații între valori culturale și comutarea între limbi;
8. Integrarea dinamicii discutate.

În acest sens, Michael Clyne¹⁸⁸ consideră persoanele bilingve, persoane care se autorecunosc și sunt recunoscute de alte persoane ca utilizatori a două limbi străine. Cei care utilizează 3 sau mai multe limbi străine intră în aceeași categorie. Autorul studiului preia diferențierea de la Haugen¹⁸⁹ între două generații de persoane bilingve și pe care le denumește

¹⁸⁷ Michael Clyne, *Introduction to Dynamics of Language Contact: English and Immigrant Languages*, Cambridge University Press, New York, 2003, p.1

¹⁸⁸ idem, p. 4

¹⁸⁹ idem, p. 5

generația **1b** și **1a**. Ambele generații împărtășesc niște caracteristici: pronunția asemănătoare celei native în ambele limbi, experiența timpurie în ambele limbi datată migrației timpurii, școlarizare integrală sau aproape integrală într-una din limbi, achiziția de timpuriu a limbii naționale. Generația **1a** nu afișează o pronunție asemănătoare celei native în limba națională, nici nu a avut o experiență timpurie, și nici școlarizarea nu s-a efectuat în limba respectivă.

În cele ce urmează ne vom ocupa de consecințele globalizării asupra limbilor străine și *Languages in a Globalizing World*¹⁹⁰ pare materialul adecvat, prin aceea că se ocupă de schimbările survenite în ceea ce privește limbile străine pe arena lumii date fiind condițiile mai sus amintite. Autorii¹⁹¹ cărții subliniază că provocările comunicării globale devin din ce în ce mai evidente, într-o lume aflată într-o continuă schimbare/ mișcare. Astfel se observă o competiție la scara întregii lumi ce variază de la o regiune geografică la alta, așa cum se întâmplă și cu răspândirea limbii engleze, iar impactul continuu al globalizării trebuie examinat și din perspective generale, dar și din perspectiva regiunilor geografice. O atenție deosebită trebuie acordată limbilor majore, impactului pe care ele îl exercită, dar și și modului în care sunt influențate de o ordine internațională în continuă schimbare. Globalizarea afectează deopotrivă și soarta limbilor mai puțin utilizate.

În cel de-al doilea capitol, *Towards a new linguistic world order*, Jacques Maurais accentuează faptul că au existat mai multe evenimente pe scena lumii care au influențat statutul limbilor străine. Astfel, unificarea Germaniei; dispariția regimurilor comuniste din Europa de est; prăbușirea URSS (din cauze inexplicabile [p.13], spune autorul); criza Națiunilor Unite; abolirea Apartheid-ului din Africa de Sud; sfârșitul războaielor înăbușite (El Salvador, Nicaragua, Angola, Afghanistan, Cambodgia); schimbările radicale din Etiopia, Guyana, Chile; sfârșitul regimului Mobutu în Congo-Zair; recunoaștera reciprocă între Israel și Palestina; renașterea Chinei și reîntoarcerea Hong-Kongului la China, India's Emergency¹⁹² etc. au schimbat total geostrategia planetei, au exercitat o influență decisivă asupra fluxului vieții politice a lumii și în același timp cauzează o serie de mișcări revoluționare. La toate aceste schimbări se adaugă profundele mutații care în ultimele decenii au destabilizat normele privind organizarea muncii și metodele de producție din cauza introducerii calculatoarelor și a noii tehnologii de comunicare, utilizate în fabrici și în afaceri.

Toate aceste evenimente au avut și au efect asupra limbilor majore ale lumii după cum urmează:

- Prăbușirea URSS a adus după sine reorganizarea pieței din Europa centrală și de est, și mai mult limba rusă, lingua franca la momentul apogeului URSS, a pierdut teren în fața limbii engleze și germane. În Asia centrală se observă un progres rapid al limbii turce; în SUA, 44,6% dintre studenții înscriși la cursurile de limba rusă, între anii 1990-1995 au renunțat și la fel s-a întâmplat și în UK¹⁹³.
- Sfârșitul politicii de Apartheid în Africa de Sud, precum și din alte state africane (ex. Congo, Rwanda), dezamăgirea provocată de politica franceză, au dus la declinul limbii

¹⁹⁰ Jacques Maurais, Michael A. Morris et al., *Languages in a Globalising World*, Cambridge University Press, New York, 2003

¹⁹¹ idem, Introduction, p. 3

¹⁹² 26 iunie 1975-21 martie 1977, perioadă în care președintele Fakhruddin Ali Ahmed la solicitarea PM Indira Gandhi a declarat stare de urgență, sub incidența art. 352 di Constituția Indiei, se refera la puterea de a conduce prin suspendarea alegerilor și a libertăților civile. A fost numită ”India's blackest hours”.

¹⁹³ idem, p. 14

franceze deși mai continuă să fie limbă națională, în favoarea limbii engleze¹⁹⁴ și a limbilor naționale. La un moment dat, se hotărâse ca funcționarii publici din Departamentul Imigrări să urmeze cursuri de limba engleză și de asemenea această limbă să fie introdusă în învățământul primar; proiectul a eșuat pentru că așa cum comentează un jurnalist Africa, ”limba franceză pierde teren în Africa din cauza manierei învechite în care Franța face politică aici”¹⁹⁵.

Dar care este harta limbilor străine ”pe val” la momentul anului 1995?

David Graddol, într-un studiu realizat sub egida British Council, la nivelul anului 1995, menționează că la mijlocul secolului al XXI-lea limba engleză nu va mai deține monopolul între limbile cele mai utilizate, fiecare cu sfera ei de influență; printre cele mai utilizate sunt, Hausa și Swahili în Africa, limbile naționale în India, Tok Pisin în Oceania, rusa, mandarina și limba arabă, iar limba franceză nu mai deține locul secund, loc ocupat de lb. germană, după cum reiese și din lista de mai jos:

Limbi majore la nivelul anului 1995:

1. English
2. German
3. French
4. Japanese
5. Spanish
6. Chinese
7. Arabic
8. Portuguese
9. Malay
10. Russian
11. Hindi/ Urdu
12. Bengali

Sursa: Graddol 1997 în Jacques Maurais, Michael A. Morris et al., *Languages in a Globalising World*, p. 17

Același Graddol preconiza pentru 2050 următoarea schemă:

Big languages: Chinese, Hindi/ Urdu, English, Spanish, Arabic

Regional languages: Arabic, Malay, Chinese, English, Russian, Spanish

Concluzia British Council, în secolul al XXI-lea, nici o limbă nu va deține poziția pe care a deținut-o engleza în sec. XX.

Deosebit de importantă mi se pare următoarea opinie, că relațiile dintre limbile străine nu pot fi analizate din punct de vedere geografic.

De ce? Noile tipuri de media, internetul, radio, televiziunea prin satelit ne obligă să luăm spațiul virtual în considerare. Același Graddol [ibidem] remarcă faptul că în perioada Renașterii puteam să studiem relațiile dintre limbile străine din punct de vedere geografic, dar teoria haosului ne sugerează că într-o lume fără granițe, e recomnadabil ca limbile străine să fie studiate în termeni de flux politic, iar noile tehnologii indică această direcție. Potrivit ultimelor studii¹⁹⁶ competiția

¹⁹⁴ ibidem

¹⁹⁵ Citat de Maurais, p.15

¹⁹⁶ idem, p.18

dintre limbi în spațiul virtual va duce la un spațiu geografic restrâns ce va conține doar câteva limbi. Engleza ocupă un loc de frunte; guvernele țărilor vorbitoare de limbă engleză au decis din motive economice să reducă costurile cu predarea altor limbi străine, iar în Canada există o legătură între globalizare și predarea limbilor străine¹⁹⁷.

Odată cu relansarea economică a Chinei, apare o nouă problemă. Va putea engleza să-și păstreze un loc fruntaș, în condițiile în care occidentul nu mai conduce lumea? Huntington¹⁹⁸, 1996, afirmă că engleza va ceda locul chinezei mandarine, ca lingua franca, pentru că expansiunea sau retragerea limbilor străine este un fenomen social care reflectă deținerea puterii.

Din această perspectivă, predarea limbilor străine trebuie să devină parte integrantă a strategiei de răspândire a limbilor străine, ca și limbă maternă, a doua limbă sau limbă străină. Autorul subliniază că trebuie să admitem că strategia de răspândire a limbilor – geostrategia limbilor [Maurais: 29] – include doar câteva limbi.

În opoziție sau în paralel cu chestiunea dispariției limbilor, se mai vehiculează o teorie și anume uniformizarea limbilor¹⁹⁹. În condițiile în care civilizațiile se uniformizează, limbile sunt obligate să exprime concepte asemănătoare, chestiuni care se referă la aceleași lucruri. Mai mult, se vorbește de o limbă internațională auxiliară care ar putea să rezolve câteva dintre problemele de comunicare – teza Esperanto - și autorul²⁰⁰ dă ca exemplu faptul că UE trebuie să traducă documentele Parlamentului în toate limbile oficiale, lucru care implică costuri, acest lucru în contrast cu condițiile mizere și foametea în care sunt nevoiți să trăiască milioane de oameni. Contrargumentul ar fi, cancelariile nu folosesc decât 2-3 limbi, iar multilingvismul reprezintă 0.2% din bugetul UE, iar costurile anuale cu serviciile de traduceri ale Comisiei Europene sunt echivalente cu cheluielile unei zile din Războiul din Golf, 1991.

Autorul propune câteva soluții:

1. Răspândirea englezei, deși Claude Piron, 1994 [Maurais: 30] menționează că este cel mai puțin adaptată la cerințele comunității europene din diferite motive: idiosincrazie, gramatica vagă, fonetica fragilă, vocabular dificil. Dacă alegerea unei limbi s-ar face pe baze raționale, atunci chineza ar fi aleasă, datorită gramaticii accesibile.
2. Recurgerea la tehnologie – greu de crezut că tehnologia ar putea înlătura problemele lingvistice ale lumii, chiar traducerea automată comportă probleme.
3. Predarea - atât în Europa. cât și în America s-a propus predarea/ învățarea a două limbi străine, cel puțin la nivelul învățământului secundar. Propunerea se confruntă cu următoarele dificultăți: lipsa profesorilor, profesori pregătiți insuficient, buget insuficient, lipsa manualelor și a metodelor adaptate tuturor situațiilor de predare; situația celei mai puternice țări din punct de vedere economic din Europa, Germania este cel mai bun exemplu; astfel 5% dintre copii învață franceza ca primă limbă, comparativ cu 94%, engleza. Din cei 12 milioane de copii germani, 40000 învață spaniola; 1200, italiana; 211000, rusa; 1000, turca; 6400 o altă limbă străină²⁰¹. Iată cum este această generație pregătită pentru o Europă unită.

Cât despre Americi, comparativ cu Elveția se cheltuiesc de 40 ori mai

¹⁹⁷ idem, p. 25

¹⁹⁸ idem, p. 28

¹⁹⁹ ibidem

²⁰⁰ idem, p. 36

²⁰¹ Cifrele sunt la nivelul anului 1996, Jurgend Olbert, citat de Maurais, p. 32

puțini bani pentru învățarea limbilor străine. Nu trebuie neglijat nici analfabetismul; în 1990, 1/3 din populația lumii era analfabetă. Când predarea în limba maternă scoate la iveală atâtea deficiențe, cum s-ar putea investi mai mult în învățarea unei limbi străine, ca să nu mai vorbim de a doua limbă străină?

În concluziile studiului *The Search for Global Linguistic Strategy*²⁰², scrise de Humphrey Tonkin propune următoarele acțiuni, pe care scepticii le-ar numi idealiste.

Deși guvernele sunt actorii cheie în utilizarea și alegerea unei limbi, limbile străine nu respectă întocmai granițele politice. În multe părți ale lumii, unde doar în ultimul secol s-au demarcat state sau recent modul tradițional de viață a făcut loc statului modern politic, granițele politice au prea puțin de-a face cu limba. Mijloacele moderne de transport – care facilitează oamenilor să circule mai ușor sau ajută la mobilitatea oamenilor dintr-o parte în alta (e mai ușor să muți oamenii decât să fie subjugăți sau masacrați) au transformat marile orașe în adevărate Turnuri Babel [Maurais: 330] încât simplul management al limbii a devenit o chestiune arzătoare, chiar la nivel local (educarea adecvată a tinerilor, integrarea oamenilor în instituții civice și dezvoltarea unei forțe de muncă funcționale.)

Cu alte cuvinte, o geostrategie trebuie să funcționeze dincolo de guverne și să îmbrățișeze toate formele de interacțiune lingvistică și pe toți actorii lingvistici. Cu globalizarea care continuă într-un ritm alert, tehnologia care redefinește interconectivitatea și cu apariția unei culturi globale, o politică lingvistică care să stopeze aceste procese, nu este nici de dorit și nici prea probabil să se întâmple. Problema care se impune este cum să folosim procesele globalizării pentru a redefini scopul limbilor. Un prim pas ar fi acceptarea/ conștientizarea dorinței de diversitate lingvistică. Nu este nevoie de o teorie savantă pentru a conștientiza faptul că o diversitate de limbi încurajează o diversitate de gândire, care la rândul-i este importantă pentru viitorul nostru ca diversitate de specii/rase. În același timp, ca locuitori ai planetei pe care tehnologia o face prea mică, subliniază Tonkin, iar creșterea demografică o face mai aglomerată, trebuie să conștientizăm nevoia de comunicare directă. Unitatea lingvistică este esențială pentru ca integrarea globală să continue în împrejurări în care participanții să-și controleze câștigurile. Avem nevoie de o limbă comună. Tonkin propune ca aceasta să fie limba engleză, dacă nu dorim să căutăm alta, precum Esperanto, care ar cauza o revoluție pe termen scurt.

Dacă limba engleză ar fi lingua franca, trebuie să găsim o modalitate de a nu se intersecta cu alte limbi. Din punct de vedere legislativ, e greu de realizat, cum s-a întâmplat și cu un cod internațional al drepturilor omului sau eliminarea politicii de Apartheid. O asemenea prevedere poate fi adoptată doar dacă mizele etice ar fi atât de mari încât aceia care au interese în status quo să nu găsească nici un alt temei politic pentru care să lupte. Aici este punctul de întâlnire al realismului și liberalismului [Maurais: 331].

Tonkin trage un semnal de alarmă. O asemenea abordare pe agenda internațională și globală necesită un efort intens și sistematic pe care este timpul să-l facem. Locul de întâlnire este colectarea de date, prelucrarea lor necesită deopotrivă lingviști și alți experți la masa de dialog, o agendă de cercetare comună, dar și un program comun de acțiune. De asemenea, este necesar un efort global pentru a extinde numărul și calitatea celor care facilitează eforturile lingvistice, aceia care pot transpune un mesaj dintr-o limbă într-alta prin traducere și interpretare și prin fluentă în câteva limbi, precum și ai acelor care pot preda aceste abilități altora. La fel de importantă este și dezvoltarea mijloacelor tehnologice pentru depășirea barierelor lingvistice, mai ales dacă sunt

²⁰² In *Languages in a Globalizing World*, pp. 319-331

folosite pentru a păstra limbile ”mici” prin realizarea unei legături între vorbitorii acestor limbi cu vorbitorii altor limbi și depășirea unor obstacole precum diferite sisteme de scriere. O atenție deosebită trebuie acordată extinderii tehnologiei în rândul populațiilor care au fost ținute deoparte de sărăcie, politică sau de ambele. Este necesar un efort internațional pentru a oferi resursele necesare în vederea dezvoltării acelor limbi care aspiră la autonomie. Desigur niciunul dintre aceste eforturi nu vor rezolva în mod miraculos marile dileme etice și politice precum acelea care au dus la schimbarea puterii din fosta Uniune Sovietică sau în țările africane sau acelea cu care se confruntă zilnic marile metropole ale lumii datorate migrației și dezrădăcinării/ dislocării/ strămutării populațiilor. Nici nu vor oferi soluții pentru controversele dintre comerțul liber și protecționismul cultural. Cu toate acestea, o mai mare înțelegere și o conștientizare a acestor probleme și ale altora pot fi de ajutor pentru o strategie lingvistică comună în direcția unei ordini lingvistice mai oneste, mai echitabile și mai eficiente.

BIBLIOGRAFIE:

1. *** *Merriam Webster Collegiate Dictionary*, Tenth Edition, Incorporated Springfield, Massachusetts, USA, 1999
2. *Business Magazin*, Nr 429, 24-30 iunie 2013, pp.16-23
3. Common European Framework in its Political and Educational Context based on:
 - Council of Europe (1992) *Transparency and coherence in language learning in Europe: Objectives, evaluation, certification*.
4. Michael Clyne, *Introduction to Dynamics of Language Contact: English and Immigrant Languages*, Cambridge University Press, New York, 2003, [questia.com](#)
5. Adrian Gorun, *Teoria fantomă a globalizării în Dezvoltarea socială și globalizarea*, Editura ”Academica Brâncuși”, Tg-Jiu, 2012
6. Holt, Rinehart, Winston ed., George D. Spindler, 1. *The Character Structure of Anthropology*; 4. *Anthropology and Education. An Overview in Education and Culture: Anthropological Approaches*, New York, 1963, [questia.com](#)
7. Jacques Maurais, Michael A. Morris et al., *Languages in a Globalising World*, Cambridge University Press, New York, 2003, [questia.com](#)
8. William H. Mott IV, 6. *Cultural Globalization in Globalization: People, Perspectives and Progress*, Praeger, Westport, 2004, [questia.com](#)
9. Dr. Nayef R.F. Al-Rodhan, specialist în geostrategie și directorul programului *Geopolitical Implications of Globalization and Transnational Security*, Centrul pentru Politică de Securitate, Geneva și ambasadorul Gerard Stoudmann, directorul Centrului pentru Politică de Securitate, *Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition*, June 19, 2006, [www.sustainablehistory.com](#)